

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

ÕIGLASE KAUBANDUSE JUHIS RIIGIHANGETE SEADUSES

SISSEJUHATUS: MIS ON ÕIGLANE KAUBANDUS EHK MIKS ME SELLISEID ASJU HANKIMISEL ARVESTAME

Avalik sektor on väga suur tarbija. Eestis moodustab avaliku sektori kogutarbimine Eesti sisemajanduse koguproduktist 14–16%. Arvestades, et selleks kasutatakse suuresti maksumaksja raha, tuleb seda teha vastutustundlikult ja jätkusuutlikult ning kogu ühiskonna huve arvestades. Üks võimalusi selleks on sotsiaalselt vastutustundlikud riigihanked.

Õiglane kaubandus on rahvusvaheline kaubanduslik kokkulepe ja sertifitseerimissüsteem, mis seisab arengumaade väiketootjate huvide eest. Õiglane kaubandus ei ole heategevus, see on tootmis- ja kauplemisviis, millel on üks ja selge eesmärk: vähendada vaesust kaubanduse abil, tagada arenguriikide tootjatele õiglased hinnad ning talunikele ja töölistele mõistlikud töötingimused ja jätkusuutlik tulevik. Ehk teisisõnu – saavutada samasugune olukord, mida arenenud riikides, sh Eestis, tagavad seadused ja nende järgimine. Õiglane kaubandus ei sätesta eritingimusi, vaid tahab võimaldada samasugust väärikat tööd ja elu, nagu meie naudime arenenud riikides, järgmistel tingimustel:

- 1) arengumaade väiketalunikud saavad oma toote eest miinimumhinda (ingl *minimum price*), mis katab kulud ja võimaldab kestva arengut;
- 2) istanduste ja tootmisühistute töölised saavad inimväärset palka (ingl *living wage*) ja töötavad inimlikes tingimustes;
- 3) tootmisprotsessis on keelatud kasutada orja- ja lapstööjõudu;
- 4) õiglase kaubanduse lisatulu (ka hinnalisa) kasutatakse kogukonna sotsiaalseks arenguks (ingl *Fairtrade Premium*);
- 5) tootmisel lähtutakse keskkonnasäästlikest põhimõtetest.

Kõige tavalisemad tooted, mida arengumaadest Euroopa Liitu sisse tuuakse ning mis võivad kanda vastutustundliku või eetilise kaubanduse märgist, on kohv, tee, suhkur, šokolaad jt maiustused, riis, kinoa, banaanid jt troopilised puuviljad, samuti muud toiduained, vein, kuld ja puuvill. Niisiis on võimalik õiglase kaubanduse põhimõtteid rakendada nt koolidesse vm avalikesse asutustesse toitlustuse ja toitlustusteenuse tellimisel, kohviautomaatide soetamisel ja teenindamisel, toitlustuskohtade valikul jmt.

Õiglase kaubanduse tooted on samas hinnas, mis sama kvaliteediga tavalised tooted. Sarnaselt tavalise kohviga on ka õiglaste märkide puhul võimalik leida erinevate hindadega tooteid päris soodsatest väga eksklusiivsete ja kalliteni. Ülimadala hinnaga tooted, mida kaugelt sisse tuuakse, ei ole kindlasti õiglased, sest kellelegi on jätud midagi ahelas tasumata. Enamikul juhtudel on see arenguriigi tööline ja talunik, kellelt madalate hindadega ja alla miinimumi tasuga võetakse ära väärika elu ja arengu võimalus. Kõik inimesed, sõltumata nende elukohast, peavad saama elamisväärset sissetulekut. Kaugel toimunud tootmine ei tohiks olla põhjus mitte hoolida. Eestis tarbitava toidu tootjad on võrdselt olulised, sõltumata sellest, kas nad asuvad Eestis, Ecuadoris, Indias või Ghanas. Kuna tarbime sealsete väiketootjate ja talunike kaupa, siis on meil ka kohustus seista nende õiguste ja inimväärse elu eest.

Mitmes Euroopa riigis on juba häid kogemusi, kuidas hankemenetluses õiglase kaubanduse kriteeriume seada. Ühendkuningriigis kehtib 2012. aastast avalike teenuste sotsiaalse väärtuse seadus, mille kohaselt tuleb teatud piirmäära ületavates hangetes osalemisel tõendada, et mõeldud on ka sotsiaalsete kaalutluste peale. Šotimaa

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

ja Wales on ametiasutustes õiglase kaubanduse põhimõtete rakendamise viinud nii kaugemale, et on saanud tervikuna õiglase kaubanduse tiitli. Levinud on õiglase kaubanduse linnade liikumine, millega nt Soomes on liitunud juba 14 linna.

ÕIGUSLIKUD ALUSED

Õiglase kaubanduse põhimõtetega arvestamise nõuet võimaldab hankele seada riigihangete seadus (RHS). Juba RHSi üldpõhimõtete kohaselt arvestatakse riigihangete planeerimisel ja korraldamisel sotsiaalsete kaalutluste, innovatsiooni rakendamise ja keskkonناسäästlike lahendustega (RHS § 2 lg 2).

Sisuliste kriteeriumide seadmise aluseks on RHS § 85 lg 3:

Majanduslikult soodsaima pakkumuse väljaselgitamisel võtab hankija arvesse eelkõige parimat hinna ja kvaliteedi suhet, mis hõlmab **kvalitatiivseid, keskkonناسaalaseid või sotsiaalseid kriteeriume** vastavalt käesoleva paragrahvi lõikes 8 sätestatule, pakkumuse hinda või kulu, sealhulgas hankelepingu täitmisel tõenäoliselt tekkivaid kulusid ja olelusringi kulusid vastavalt käesoleva seaduse §-s 86 sätestatule.

Hankija võib toimida ka nii, et määrab hankelepingu hinna või kulu suuruse ise riigihanke alusdokumentides kindlaks ning **hindab pakkumisi üksnes kvalitatiivsete, keskkonناسaalaste või sotsiaalsete kriteeriumide alusel** (RHS § 85 lg 7).

01.09.17 jõustunud RHSi nõuded tuginevad omakorda ELi nõuetele, täpsemalt direktiivide 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL nõuetele, mis kehtivad 2016. a aprillist.

HANKE ESE

Õiglase kaubanduse nõude seadmine hanketingimustes peab olema seotud hanke esemega – tellitava kauba või teenusega. Selliseks kaubaks või teenuseks saab olla nt toiduainete soetamine, müügiautomaatide soetamine ja teenindamine, toitlustuse ja toitlusteenuse tellimine, toitluskohtade valimine, ka puuvillast riiete või materjalide soetamine.

HANKEDOKUMENTIDE ETTEVALMISTAMINE: MILLISTES DOKUMENTIDES NÕUDEID SEADA

Hankedokumentides võib õiglase kaubanduse nõuetele vastavuse tingimusi seada:

- 1) tehnilises kirjelduses,
- 2) hindamiskriteeriumides,
- 3) lepingu täitmise tingimustes.

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Õiglase kaubanduse nõuetele viitavad tingimused võivad nt sätestada, et asjassepuutuv toode pärineks õiglasest kaubandusest ja vastaks mh nõudele maksta tootjatele teatavat miinimumhinda ja lisatasu (ka hinnalisa).¹

Tehnilises kirjelduses on võimalik seada nõudeid tootmisprotsessile ja -tehnoloogiale asja või teenuse olulusringi mistahes etapis (RHS § 87 lg 2 p 8). See tähendab, et on võimalik sätestada kindel nõue, et kindel protsent tellitavast või teenuse osutamisel kasutatavast kaubast peab pärinema õiglasest kaubandusest. Pakkumused, mis sellele nõudele ei vasta, langevad kaalumisest välja.

Sotsiaalsete eesmärkide edendamine ehk õiglasest kaubandusest pärit toodete soetamine ei ole sellisel juhul osa pakkujate konkurentsist ja suurem panustamine ei anna pakumusele eelist, vaid kõik pakkujad, kes menetluses osalevad, peavad lepingutingimustes määratletud mahus õiglase kaubanduse tooteid tarnima.

Hindamiskriteeriumides õiglase kaubanduse nõude kasutamine tähendab, et lisaks hinnale seatakse hanketingimustes ka muid kriteeriume, mille alusel pakumusi võrdlevalt hinnatakse. Näiteks on võimalik määrata kindlaks, et mida suurem protsent tellitavatest kaupadest pärineb õiglasest kaubandusest, seda enam punkte pakumus teiste pakumustega võrreldes hindamisel saab. Hindepunktide andmise kohta vt lähemalt selgitust allpool.

Lepingu täitmise tingimustes tuleks õiglase kaubanduse põhimõtete täitmise nõue eraldi kehtestada, kui see oli kirjas tehnilises tingimuses ja/või hindamiskriteeriumides. Samuti tuleks sätestada, et hankijal on õigus selle nõude täitmist kontrollida. Vastasel juhul ei pruugi nõude täitmine olla tegelikult tagatud. Kui selgub, et pakkuja ei suuda õiglase kaubanduse nõuet tegelikult järgida, on tegemist hankelepingu rikkumisega. Kuna RHS lepingu täitmise küsimusi ei reguleeri, saab nõude rikkumisel kasutada võlaõigusseaduse (VÕS) õiguskaitsevahendeid, sh nõuda lepingu täitmist, alandada hinda, nõuda kahju hüvitamist, olulise rikkumise korral lepingust taganeda või leping üles öelda.

See, millises etapis õiglase kaubanduse nõue seada, võib sõltuda nii hankija eesmärgist kui ka õiglasest kaubandusest pärit kauba kättesaadavusest. Võimalik on seada ka nõue, et teatud kindel protsent toodetest peab pärinema õiglasest kaubandusest, ent lisaks teenivad pakumused punkte kindlaksmääratud osakaalu ületava protsendi eest.

Pakkujalt **ei või nõuda konkreetse õiglase kaubanduse märgise kasutamist** (nt Fairtrade'i märgis), ent nõuete seadmisel võib konkreetsele märgisele viidata, nt seada tingimuseks, et hangitav teenus või asi peab olema Fairtrade'i märgisega või vastama samaväärsetele nõuetele (vt õiglase kaubanduse kriteeriume juhiste lisas).

¹ Lisaks miinimumhinnale makstakse tootjale lisatasu, ka hinnalisa, millest investeeritakse märkimisväärne osa tootjakogukondade arenguprojektidesse. Nende projektide hulka kuuluvad joogiveega varustamine, teede, haridus- ja tervishoiuasutuste ehitamine, koolihariduse ja kutseõppe ning tervishoiuga seotud kulude katmine, mikrorahastus jne.

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Hinnates, kas asi või teenus vastab seatud nõuetele, võib märgist otsususkriteeriumina kasutada. Ent kui tootel märgis puudub, ei tähenda see veel, et toode ei võiks seatud nõuetele vastata. Arvesse tuleb võtta ka muid sobivaid tõendeid.

PAKKUMUSTE HINDAMINE JA VÕITJA VALIK

Hindamise etapis antakse pakkumustele vastavalt hindamiskriteeriumidele punkte ning valitakse välja ehk tunnistatakse edukaks parim pakkumus. RHS § 117 lg 1 kohaselt tunnistab hankija pakkumuste hindamise kriteeriumide kohaselt edukaks majanduslikult soodsaima pakkumuse. See ei pruugi tähendada kõige madalama hinnaga pakkumust, vaid lisaks hinnale võivad olulised olla ka muud kriteeriumid. Need võivad mh olla sotsiaalsete aspektide põhjal seatud kriteeriumid, nt nõue, et soetatavad tooted pärineksid õiglasest kaubandusest.

Sotsiaalsete väärtustega arvestamise eest, nt õiglase kaubanduse põhimõtete rakendamise eest on võimalik anda pakkumustele lisapunkte. Pakkujat, kes tõendab suurema protsendi toodete hankimist õiglasest kaubandusest, saab rohkem punkte.

Pakkumuste vahel punktide jagamiseks on kõige lihtsam lahendus, et maksimaalne punktide summa antakse pakkumusele, milles on õiglasest kaubandusest pärit toodete osakaal kõige suurem, ja vähem punkte pakkumustele, milles see osakaal on proportsionaalselt väiksem. Sel juhul tuleks määrata ka minimaalne õiglase kaubanduse toodete osakaal, mille eest üldse punkte antakse.

Kuna õiglase kaubanduse edendamine on kaasuv, mitte peamine hanke esemega seotud kvaliteedi näitaja, siis ei tohi selle kriteeriumi seadmine takistada hanke põhieesmärgi saavutamist – majanduslikult soodsaima lahenduse leidmist. Õiglasest kaubandusest pärinevate toodete eest antavate punktide osakaal võiks soovituslikult olla kõigist hindepunktidest 10–30%.

Soovituslikud hindamiskriteeriumid

Eesmärk: lihtne tase	Eesmärk: kõrgem tase
Variant A: 10–30% kogumassist/väärtusest	Variant A: 30–70% kogumassist/väärtusest
Variant B: Toodete nimekiri	Variant B: Toodete nimekiri

Variant A puhul antakse hindamispunkte proportsionaalselt pakkumustele, milles rohkem kui x% kogu tellitavast kaubast (nt kohv, tee, šokolaad (kakao), suhkur, banaanid) on toodetud ja soetatud õiglase kaubanduse sertifitseerimisskeemi nõuete kohaselt, mis

- näeb ette sertifitseeritud toote sisalduse minimaalselt 90% ning
- põhineb laia liikmesusega mitme poole osalusega organisatsioonidel ja tegeleb rahvusvaheliste õiglase kaubanduse standarditega, sh tootmises rakendatavate töötingimustega vastavalt ILO nõuetele.

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

X% numbrilise suuruse määrab hankija, lähtuvalt soovitud tasemest (vt ülalolevat tabelit). Nõuetele vastavust on võimalik selgitada Fairtrade'i vm skeemidega, mis eeltoodud tingimustele vastavad. Konkreetsetele märgistele hankes viitamise kohta vt lisaselgitusi allpool.

Kriteeriumile vastavuse tõendamiseks esitab pakkuja andmed kogu kohvi, tee, šokolaadi (kakao), suhkru ja banaanide kohta (nimed ja kogused), mida ta plaanib lepingu täitmisel soetada, näidates eraldi ära need tooted, mis kriteeriumile vastavad.

Variant B puhul antakse hindamispunkte proportsionaalselt pakkumustele, milles toit ja joogid on toodetud ja soetatud vastavalt õiglase kaubanduse sertifitseerimisskeemile, mis vastab samadele tingimustele nagu variant A puhul.

Kriteeriumile vastavuse tõendamiseks esitab pakkuja toodete nimekirja, mida ta plaanib lepingu täitmisel soetada ja mis vastavad kriteeriumile.

Hankijal tuleb endal määratleda, kas protsenti arvutatakse mahust, kaalust või kulutatud summadest.

NB! See, millise osakaaluga on mingi hindamiskriteerium, peab olema pandud paika juba riigihanke alusdokumentides. Hindamise faasis ei saa kasutada kriteeriume, millest riigihanke alusdokumentides ei ole teada antud.

VALIMISEJÄRGNE TEGEVUS: LEPINGU TÄITMISE TINGIMUSED

Riigihanke alusdokumendid peavad sisaldama mh kõiki tulevasi hankelepingu tingimusi, mis võivad hõlmata majanduslikke, innovatsiooniga seotud, keskkonnavalaseid, sotsiaalseid või tööhõivealaseid kaalutlusi, välja arvatud need tingimused, mille kohta hankija soovib võistlevaid pakkumisi (vt RHS § 77 lg 4 p 4).

Seega tuleb juba riigihanke alusdokumentide ettevalmistamisel panna paika need lepingu tingimused, mille täitmist kõikidelt pakkujalt oodatakse. See võib hõlmata ka miinimumnõudeid õiglase kaubanduse põhimõtete täitmiseks (nt protsent, mille ulatuses peab kaup õiglasest kaubandusest pärinema). Tingimuste kohta, mille puhul oodatakse võistlevaid pakkumisi, on mõistlik sätestada alusdokumentides klauslid, mis võimaldavad hanke võidutingimuste täitmist ka hiljem kontrollida. Näiteks kui võitis pakkuja, kelle pakkumuse kohaselt pärineks 70% soetatavast kohvist õiglasest kaubandusest, on mõistlik see protsent lepingus fikseerida.

MÄRGISED. MIS ON MÄRGISED JA KUIDAS NEID TUNNISTADA/TUNNUSTADA

Märgis on dokument, sertifikaat või tõend selle kohta, et asjad, teenused, ehitustööd, protsessid või menetlused vastavad esitatud nõuetele (RHS § 89 lg 1).

Kui hankija soovib, et hangitav kaup või teenus vastaks nõuetele, mille täitmist tagab konkreetne märgis, võib ta nõuda selle märgise kasutamist; tingimused selleks on kehtestatud RHS § 89 lõikes 2. Kokkuvõtvalt on nende tingimuste eesmärk, et märgise taotlemine toimuks läbipaistvalt ja kõigile võrdsetel alustel ning et märgise nõuded oleksid kontrollitavad. Märgise olemasolu võib nõuda

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

üksnes neil juhtudel, kui hanke tehnilise kirjelduse aluseks on keskkonnakaitse, sotsiaalsed või muud erinõuded.

Käesolev juhend keskendub õiglasele kaubandusele, mille tuntuim märgis on Fairtrade. Maailmas on kasutusel mitmesuguseid sertifitseerimissüsteeme, mille märgised räägivad, mis tingimustele on nende kaupade tootmine vastanud. Lisaks õiglase kaubanduse märgistele on Mondo tõstnud esile veel kahte märgist, mida leiab Eestis toodetud ja saada olevate kaupade pealt: UTZ Certified ja Rainforest Alliance (ent need ei ole õiglase kaubanduse märgised). Rohkem infot eri märgiste kohta on juhendi lisa 2.

Hankija võib nõuda, et pakutavad asjad või teenused vastaksid kõigile märgise nõuetele või ainult osale neist – viimased tuleb selgelt välja tuua.

Näiteks kui hankija soovib soetada „šokolaadi, mille tootmisel ei ole kasutatud lapstööjõudu“, siis tuleks tal välja tuua konkreetsed Fairtrade'i märgise nõuded, mis puudutavad lapstööjõu kasutamist, ning viidata Fairtrade'i märgile kui ühele võimalusele, mis tõendaks selles asjas tingimustele vastamist.

Kui hankija soovib, et teenus või asi vastaks konkreetse märgisega seotud nõuetele, piisab sellest, kui ta viitab hanketingimustes konkreetsele märgisele. Kindluse huvides võib need nõuded alati ka välja kirjutada.

Kui hankija on nõudnud konkreetse märgise olemasolu, peab ta aktsepteerima selle märgise nõuetele vastavuse tõendamiseks ka muid samaväärseid märgiseid või muid asjakohaseid tõendeid, mis on esitatud hankijale vastuvõetaval viisil (vt RHS § 114 lg 5 ja 7). Viide samaväärsusele peab sisalduma juba hanketingimustes.

Samaväärsuse hindamisel tuleb kindlasti hinnata, 1) kas pakkuja kasutatud märgisega on tagatud samade kriteeriumide täitmine nagu hankija nõutud märgise puhul (nt õiglane tootjahind, inimväärsed tootmistingimused vmt, vt Lisa 1) ning 2) kas pakkuja kasutatud märgise usaldusväärsust kinnitab sõltumatu sertifitseerimissüsteem. Üksnes tootja kinnitusest, et märgis kinnitab õiglase kaubanduse kriteeriumide järgimist, ei piisa.

Käesoleva juhise koostasid Kärt Vaarmari ja MTÜ Mondo projekti “Supply Change. Muudame poeketid õiglaseks” raames, mida rahastavad Euroopa Komisjon ja EV Välisministeerium arengu- ja humanitaarabi vahenditest ning mille eesmärk on muuta kauplusekettide omatooted õiglasemaks ja säästlikumaks. Loe: www.supplychainge.org ja www.fairtrade.ee.

MTÜ Mondo on suurim arengukoostöö, humanitaarabi ja maailmaharidusega tegelev Eesti organisatsioon, mis saab sel sügisel 10 aastaseks. Loe: mondo.org.ee.

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

LISA 1 – ÕIGLASE KAUBANDUSE KRITERIUMID

[Euroopa Parlamendi 2006. a resolutsioon õiglase kaubanduse ja arengu kohta](#) määratleb järgmised õiglase kaubanduse kriteeriumid:

- a) õiglane tootjahind, mis tagab õiglase palga ja katab jätkusuutliku tootmise ja elamise kulud; see hind peab olema vähemalt sama kõrge kui õiglase kaubanduse miinimumhind ja lisatasu, ka hinnalisa, nagu need on määratletud rahvusvaheliste õiglase kaubanduse ühingute poolt;
- b) kui tootja nõuab, tuleb osa tasu maksta ettemaksena;
- c) pikaajalised stabiilsed suhted tootjatega ja tootjate osalemine õiglase kaubanduse standardite kehtestamisel;
- d) läbipaistvus ja jälgitavus kogu turustusahelas, et tagada tarbija asjakohane teavitamine;
- e) tootmistingimused, mis vastavad kaheksale Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) põhikonventsioonile;
- f) austus keskkonna vastu, inimõiguste ning eelkõige naiste ja laste õiguste kaitsmine ning traditsiooniliste tootmismeetodite järgimine, mis edendavad majanduslikku ja sotsiaalset arengut;
- g) arengumaade tootjate, eelkõige väiketootjate ja ebasoodsas olukorras olevate tootjate ja töötajate, nende organisatsioonide ja ka vastavate kogukondade suutlikkuse arendamine ja volituste suurendamine, et tagada õiglase kaubanduse jätkusuutlikkus;
- h) tootmise ja tootjaorganisatsioonide turulepääsu toetamine;
- i) teadlikkuse tõstmine õiglase kaubanduse tootmise ja kaubandussuhete kohta, õiglase kaubanduse missiooni ja eesmärkide kohta ning rahvusvahelise kaubanduse reeglite valdava ebaõigluse kohta;
- j) nimetatud kriteeriumide järgimise seire ja kontroll, milles peavad suuremat rolli mängima lõunapoolsed organisatsioonid ning mille tulemuseks on väiksemad kulud ja suurem kohalik osalemine sertifitseerimisprotsessis;
- k) õiglase kaubanduse tegevuse mõju korrapärane hindamine.

EESTI
ARENGUKOOSTÖ

LISA 2 – ÕIGLASE KAUBANDUSE MÄRGISED

	Mida see märgis tähendab?	Mida tarbija selle märgisega toote ostmisel tegelikult ostab (nt õiglase töötasu talunikule, keskkonnaohutuse vms)?
<p>Fairtrade Max Havelaar</p> 	<p>2001. aastal kehtestas Fairtrade palgatud tööjõu standardid kindlatele põllukultuuridele. Sertifitseeritavad põllukultuurid, mis täidavad palgatud tööjõu standardeid, on banaanid, lilled, tee, puu- ja juurviljad. Fairtrade jaguneb kaheks iseseisvaks organisatsiooniks: Fairtrade International, kes seab Fairtrade'i standardid ja pakub tootjale tuge, ja FLOCERT, kes inspekteerib ja sertifitseerib tootjaorganisatsioone ja vahendajaid</p>	<p>Toodete miinimumhinna määrab Fairtrade International, miinimumhinna tasemest alates algavad läbirääkimised hinna üle tootja ja ostja vahel. Roosuhkur on ainus toode, mil puudub miinimumhind. Kui turuhind on miinimumhinnast kõrgem, tuleb maksta turuhinda. Töölistele makstakse riigi miinimumpalka või regionaalset keskmist palka sõltuvalt sellest, kumb on kõrgem. Töölisi puudutavad tervise- ja turvalisusnõuded on väga täpselt sätestatud. Töölisi koheldakse võrdselt. Lisaks miinimumhinnale makstakse tootjale ka lisatasu (<i>Premium</i>), mis läheb kogukonna projektideks. Ühistu otsustusprotsessis osalevad talunikud demokraatlikke põhimõtteid järgides ja otsustavad ise, mida nad lisatasu eest oma kogukonnas rajada soovivad</p>
<p>Ecocert Fair Trade</p> 	<p>Ecocert tegeleb mahepõllumajandustoodete sertifitseerimisega. Ecocert kaitseb keskkonnasäästlikku lähenemist maheviljeluse propageerimise ning kontrolli- ja sertifitseerimissüsteemi loomise kaudu üle maailma</p>	<p>Õiglase töötasu ja lisatasu tootjatele, töölisi koheldakse võrdselt (naised, usulised vähemused, hooajatöölised jne), informatsiooni läbipaistvus on tagatud, diskrimineerimine puudub, vähendatakse tegevusest tulenevaid keskkonnamõjusid (energia, pinnas, vesi ja jäätmekäitlus), kaitstakse bioloogilist mitmekesisust, GMOD on keelatud</p>
<p>Organic Fair Trade & Organic Solidarity – Bio Partenaire</p> 	<p>Eesmärk on ühendada ja toetada väikeseid ja keskmisi ettevõtteid, millel on sertifikaat „Organic Fair Trade“ või „Organic Solidarity“, edendada vastutustundlikku tootmist ja tarbimist ning võtta osa tarbijate teadlikkuse suurendamisest õiglase kaubanduse ja mahetootmise probleemide koha pealt</p>	<p>Õiglase töötasu ja lisatasu tootjatele, töölisi koheldakse võrdselt (naised, usulised vähemused, hooajatöölised jne), informatsiooni läbipaistvus on tagatud, diskrimineerimine puudub, vähendatakse tegevusest tulenevaid keskkonnamõjusid (energia, pinnas, vesi ja jäätmekäitlus), kaitstakse bioloogilist mitmekesisust, GMOD on keelatud</p>
<p>Fair for Life</p>	<p>Fair for Life kombineerib kolme tüüpi nõudeid: mahepõllumajandus, vastutustundlik ettevõtlus ja õiglase kaubandus. Märgis „Fair for Life“ on võimalus ka ettevõtetele, mille toodetel on sertifikaat „For Life“, mis</p>	<p>Õiglase töötasu ja lisatasu tootjatele, kõiki töölisi koheldakse võrdselt (naised, usulised vähemused, hooajatöölised jne), diskrimineerimine puudub. Fair for Life keskendub selgelt efektiivsele veekasutusele ja taastuvate energiaallikate kasutamisele</p>

EESTI
ARENGUKOOSTÖ

	katab mahetootmise ja sotsiaalsed nõuded	
<p>Fair Trade USA</p>	Fair Trade USA eraldus Fairtrade Internationalist sooviga rakendada oma initsiatiivi „Fair Trade For All“, mis laiendas palgatud tööjõu standardid tarbekaupadele, mida Fairtrade International lubab kasutada vaid organiseerunud väiksemõõdulistel farmeritel (nt kohviistandused). Sama initsiatiiviga laiendas Fair Trade USA oma sertifikaati organiseerimata tootjatele omaenda standardite all, mis on spetsiaalselt mõeldud iseseisvatele väiketalunikele	Enamikule toodetele on kehtestatud miinimumhind, töölistele on kohustus maksta riiklikku miinimumi või regionaalset keskmist palka olenevalt sellest, kumb on kõrgem. Lisatasu varieerub ning on sellest, kas töölistele makstakse elatustasemepalka/ inimäärset palka (ingl <i>living wage</i>)
<p>Naturland Fair</p>	Saksamaa mahetootmise sektori teerajaja 1980ndatel – Naturland – on nüüd rahvusvaheline ühendus, kes on aktiivne mitmel rindel: jätkusuutlik metsamajandamine, jätkusuutlik kalandus, kosmeetika ja tekstiilid. Naturland Fair, loodud aastal 2010, põhineb kolmel jätkusuutlikkuse sambal: põllumajandus, sotsiaalne suhtlus ja aus suhe. See on valikuline ettevõtetele, kes juba kannavad orgaanilist märki „Naturland“. Nad arendavad raamistikke, korraldavad sertifikaadi auditeid ja propageerivad oma tegevusega mahepõllumajandust	Õiglane hind tootjatele ja töölistele (kas Fairtrade Internationali kehtestatud miinimumhind, selle puudumisel on hinnaks tootmiskulud + 10%, ja kui tootmiskulud pole teada, on hinnaks turuhind + 10%). Lisatasu on saadaval, kõigil püsitöötajatel on sotsiaalkindlustus, kõiki töötajaid koheldakse võrdselt (eriline tähelepanu on naistele) ja ei rikuta inimõigusi. Eelistatakse taastuva energia allikaid ning energiat kasutatakse efektiivselt. Veevarusid kasutatakse hoolikalt ja jätkusuutlikult. Jäätmetest vabanetakse loodussäästlikult ja taaskasutatakse nii palju kui võimalik. Ei kasutata sünteetilisi keemilisi vahendeid ega kasvureguleerijaid. GMOd on keelatud

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

<p>Forest Garden Products</p> 	<p>See kindel agrometsanduse mudel (metsamajandussüsteem, mille puhul samal kasvukohal kasvatatakse peale puude ajutiselt ka põllukultuure) toetab raiealade ja muul moel rikutud maa-alade (ingl <i>deforested and degraded areas</i>) taastamist uute sissetulekuallikate, toidu ja muude põhivajaduste pakkumisega. Sellise viljelusmeetodi eesmärk on säilitada vett ja pinnast, kontrollida kahjureid, suurendada bioloogilist mitmekesisust ja taastada toitainete tsüklit</p>	<p>Tootjatele makstakse õiglast hinda, mis peab tagama tootmiskulud ja põhivajadused (hind peab olema 5% kõrgem tavalisest turuhinnast). Tootjad saavad ka lisatasu. Paigas on standardid, et ennetada diskrimineerimist ja kohelda kõiki töötajaid võrdselt. FGP standardid vähendavad looduslikku jalajälge ning järgitakse protseduure, mis vähendavad vee raiskamist. Tähelepanu pööratakse ka bioloogilise mitmekesisuse taastamisele</p>
<p>Small Producers' Symbol</p> 	<p>Märgise „Small Producers' Symbol“ eripära on see, et seda jagatakse vaid väiketootjate ühendustele ning välistatud on eraistandused ja organiseerimata väiketootjad</p>	<p>Tootjatele makstakse FUNDEPPO (Foundation of Organized Small Producers) kehtestatud miinimumhinda (õiglast hinda), mahepõllumajandustootjatele makstakse ka lisatasu („orgaaniline tunnustus“). Tööliste diskrimineerimine on keelatud. GMOD ja ohtlikud keemilised ained on keelatud</p>
<p>WFTO (World Fair Trade Organisation)</p> 	<p>Tootjate organisatsiooni liikmed WFTOs on organisatsioonid, mis on loodud, et toetada tõrjutud kogukondi ja säilitada traditsioonilisi oskusi. Enamik liikmeid on käsitöölise rühmad</p>	<p>Tootjatele õiglane hind (lisatasu sisaldub õiglases hinnas), kõigil töötajatel peavad olema riiklikult kehtestatud sotsiaalsed hüvitised, töötajaid koheldakse võrdselt, ei diskrimineerita, looduslikke kahjusid minimeeritakse, eelistatakse maheviljelusmeetodeid</p>

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

Märgised, mis toetavad keskkonnasõbralikku tootmist, ent ei ole õiglase kaubanduse märgised

	UTZ Certified keskendub põllumeeste harimise kaudu tootlikkuse suurendamisele ja toodangu kvaliteedi parandamisele	Tulemuseks on talunike suurem sissetulek ja kogukondade jätkusuutlikkus. UTZ Certified tooted on kakao, kohv, tee ja pähklid
	Rainforest Alliance'i tähelepanu keskpunktis on loodusliku liigirikkuse säilitamine ja kestliku põllumajanduse korraldamine	Rainforest Alliance'i märgisega toodete ostmisega tagame arengumaade põllupidajatele eluks vajalike vahendite olemasolu ja parema elujärje

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

LISA 3 – praktiline näide